

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№8
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 472 sahifa,
1-avgust, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori modeli: tizimli boshqaruv yondashuvi asosida shakllanishi.....	14
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Maraimova Muxtabar Pulatovna	
O'smirlardagi nevroz holatining psixologik xususiyatlari.....	20
Abduraximov Doniyor Abdusaid o'g'li	
Ta'lim siyosati va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi: xalqaro tajriba va o'zbekistonda amaliyot taqqoslamasi.....	25
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning hozirgi holati va o'ziga xosligi	30
Beknazarova Muxlisa O'tkir qizi	
Ta'lim sifatini oshirishda "Barkamol avlod" bolalar maktablarining zarurati va ahamiyati	33
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	
Bolalarda nutq kamchiliklari: etiologiya, rivojlanish dinamikasi va erta aralashuv	39
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini kitobxonlikka o'rgatish usullari	44
Maydonova Saboxat Sadulloyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik vositasida badiiy adabiyot namunalari qiziqishni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari.....	48
Mingbayeva Barno Ubaydullayevna	
Pedagogical Characteristics in Enhancing Speaking Skills of Esp Learners in English Language Classes Through Digital Technologies.....	52
Pardayeva Zulaykho Yusubjonovna	
Nutq buzishlarida uchraydigan idrok jarayonining o'ziga xos xususiyatlari	55
Ruziyeva Guzal Shuxrat qizi	
"Biologik savodxonlik" tushunchasi zamonaviy ta'lim paradigmasi kontekstida	59
Umaraliyeva Mamura Tashxodjayevna	
O'qituvchi faoliyatida kasbiy madaniyatning o'rni	65
Umarova Feruzabonu Bobir qizi	
Gamifikatsiyalangan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining 11–12 yoshli o'quvchilarda emotsional barqarorlikka amaliy ta'siri.....	68
Tojiyev Baxriddin Baxtiyorovich	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	72
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Media va axborot savodxonligi 21-asr pedagoglarning asosiy kompetensiyasi sifatida.....	76
Boypolvonov Barot Djonqobulovich	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirishning lingvistik va lingvometodik talqini.....	81
Ismoilova Zarnigor Raximjon qizi	
O'quvchi yoshlarni milliy qadriyatlar va an'analarga hurmat ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari	86
Isokov Ravshanbek Ulug'bek o'g'li	
Pedagogik faoliyatda stress namoyon bo'lishiga ijtimoiy omillarning ta'siri	90
Jumanova Ug'loy Sodiqjonovna	
Oliy ta'lim muassasalarida nomutaxassislik yo'nalishlarida ingliz tilini o'qitishni takomillashtirish.....	96
Koshayeva Sansabila Kamiljanovna	
Ijtimoiy-ekologik madaniyatni rivojlantirishda xalqaro tajribalar va ta'lim jarayonining o'rni.....	100
Mamajonova Fotimaxon O'ktamovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati	105
Murodova Madina Karim qizi	
Elektrotexnika va elektronika fanini o'qitishning zamonaviy metodlari	108
Ortiqov Mironshoh Sodiqovich	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishda Blended learning texnologiyasini O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga tatbiq etish.....	110
Pakirdinova Sharofat Abdumutaljonovna	
O'zbekistonda ta'lim sohasi bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqish istiqbollari.....	115
Quronboyeva Mavluda Bahodirovna	
Xalqaro baholash dasturlari va neyropedagogika	120
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
6-sinf o'quvchilarida matn bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi	123
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Talabalarda pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	128
Yusupov Ulug'bek Kadirovich	
Adabiy ta'lim jarayonida o'quvchi ma'naviy kamolotini ta'minlashda motivatsiya uyg'otish texnologiyalarini takomillashtirish	132
F. Zaynabuddinov	
Развитие поликультурной компетентности студентов в образовательной среде вуза	135
Киреева Эльвина Фларитовна	
Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik xususiyatlar	140
Sanayev Gayrat Shermuxamedovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar muloqot madaniyatini tarbiyalashning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	144
Boybo'riyeva Saodat O'ralovna	
Kattalar ta'limi texnologiyasi: muammolar, yondashuvlar va rivojlanish yo'nalishlari	148
Davletova A.	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning huquqiy asoslari	152
G'aniyeva Gulrux Tavakkaljon qizi	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish	156
Madmarova Gulchexra Qodirovna	
O'lkashunoslik materiallarining oliy ta'lim jarayonida tarbiyaviy salohiyatini ochib berish	160
Mamajonov Mo'minjon	
Muhandislik grafikasi darslarida o'quv faoliyatining shaxsga yo'naltirilgan innovatsion modeli	165
Mamasidikova Gulnora Muhammad qizi	
Sun'iy intellektga asoslangan ta'limiy resurslarning pedagogik imkoniyatlari.....	169
Muhiddinov Muhiddin Nuriddin o'g'li	
Ijod maktablari o'quvchilarining badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati.....	173
Nurmatova Shohistaxon Muhammadjonovna	
Voleybolchi qizlarni tayyorlashning differensial vositalaridan foydalanish zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	178
Odilova Feruzaxon Valijon qizi	
PIRLS baholash tizimini qo'llash vositasida mustaqil o'qishga o'rgatishda IMEN texnologiyalaridan foydalanish.....	184
Olimjonova O'g'ilxon Abdurasul qizi	
Yoshlar o'rtasida internet qaramligi va ijtimoiy izolyatsiya zamonaviy Maugli sindromining klinik ko'rinishlari	188
Polvanov Rasulbek Baxtiyarovich	
Boshlang'ich maktabda o'zbek tili darslarida differensial ta'limdan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari	192
Rasulova Nozigul Abdivahid qizi	
Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini takomillashtirish	196
Sharfova Nilufar Ilhom qizi	
Xalqaro baholash dasturlari asosida ta'lim samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari (PIRLS misolida).....	200
Tuxtasinova Munira Ibragimovna	
Fransuz tili darslarida tabiatshunoslik atamalarini boshlang'ich sinflarda shakllantirish va o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari.....	204
Umarova Madinabonu Bahodir qizi	

O'smir psixologik salomatligini barqarorlashtirishda art-terapiyadan foydalanishning imkoniyatlari	208
<i>Yusupxodjayeva Umida Baxodir qizi</i>	
Nofillologlarni (filolog bo'lmaganlarni) kasbiy aloqa madaniyatiga o'rgatish maqsadida zamonaviy ingliz tilining lingvometodik tahlili.....	214
<i>Zarina Itolmasova</i>	
Forsayt va qaror qabul qilishni bog'lovchi kognitiv komponentlar.....	219
<i>Hasanova Sumanbar Hamroqulovna</i>	
Разработка и внедрение виртуальных лабораторных работ по биохимии для студентов фармацевтических факультетов.....	222
<i>Мамадалиева Зарина</i>	
Abduqodir Shakuriyning ta'lim va tarbiya haqidagi umumiy qarash va g'oyalari: chuqur tahlil	226
<i>Ashurova Dilrabo Isroil qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish tizimi ..	230
<i>Jakbarova Zarifaxon Solijon qizi</i>	
Badiiy-estetik qobiliyat tuzilmasi va uning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar	233
<i>G. S. Kaxarova</i>	
Umumta'lim maktablarida informatika o'qitish asosida ta'limni raqamlashtirishning metodologik asoslari...	236
<i>Mamajanov Rakhmatilla Yakubjanovich</i>	
Shaxsda ma'naviy intellektni rivojlanishiga qadriyatlar yo'nalganligining ta'siri.....	240
<i>Mirxoliqova Charos Xabibullayevna</i>	
O'qituvchilarning sun'iy intellekt bo'yicha kompetentligini rivojlantirishda metodik yondashuv	244
<i>Najmetdinova Nargiza Sayfetdinovna</i>	
Ismlarning ma'noliligi va ularni o'qitishda lingvopedagogik yondashuvlar	252
<i>Sanakulov Zayniddin Ibodullayevich</i>	
Fitnes-aerobika mashqlaridan foydalangan holda sog'lomlashtirish mashg'ulotlari uslubiyati.....	258
<i>Shaxriddinova Laylo Nurxonovna</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalarining didaktik va "learning analytics"ning nazariy asoslari	262
<i>Sulaymanov Zulqaynar Rajabali o'g'li</i>	
Esse yozishni o'rgatishda zamonaviy metodlar.....	268
<i>Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi</i>	
Iqtisodiy matnlar tarjimasini o'rgatishda raqamli simulyatsiya va virtual reallik (VR) texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	272
<i>Xujanazarova Nozima Omonjonovna</i>	
Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning ilmiy metodologik asoslari	275
<i>Axmedov Nodir Sadir o'g'li</i>	
Talaba-yoshlarda qo'shiq ijrochilik san'atini shakllantirishning zamonaviy pedagogik xususiyatlari: ta'lim islohotlari kontekstida yondashuv.....	279
<i>Begisbay Temirbayev</i>	
Xorijiy davlatlarda biologiya o'qituvchilarini tayyorlash tajribasi va uni O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari.....	283
<i>Hayitov Abdirasul Eshdavlatovich</i>	
Texnika oliy ta'lim muassasalari talabalariga umumiy fizika kursini o'qitishda virtual laboratoriyalarning ahamiyati.....	286
<i>Abdurakibov Akmal Abdugaparovich</i>	
Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining gapirish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda yangi – "instruksional texnologiya" va sun'iy intellektga tayanib o'qitish metodologiyasi.....	290
<i>Abrorxo'ja Muminxo'jayev Muksumxodjayevich</i>	
Jaloliddin Rumiy fikrlarining hozirgi yoshlarga ta'siri	296
<i>Allayarov Doniyor Islom o'g'li</i>	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.....	298
<i>Aygul Aralbayevna Urazimbetova</i>	
Sud psixologik ekspertizasida travmatik tajriba (PTSD) fonida emotsional reaksiya va ko'rsatma sifati o'rtasidagi bog'liqlik.....	301
<i>Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda 4 "K" kompetensiyalarini rivojlantirishdagi muhim dolzarbliklar	307
<i>Idiyeva Gulchehra Izomovna</i>	

Bikaryer oilalarda gender rollar integratsiyasi jarayonidagi psixologik omillar.....	311
<i>Ishboboyeva Gulbarchin Rustam qizi</i>	
Talabalar mustaqil ta'limini tashkil etishda sun'iy intellekt texnologiyalarida foydalanish muammolari va yechimlari.....	315
<i>Karshiyeva Dilnoza Utkirjonovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning metakognitiv ko'nikmalarini shakllantirishda reflektiv yondashuv.....	319
<i>Laylo Baxtiyor qizi Axmedova</i>	
1939-1945-yillarda O'zbekiston hududida qishloq xo'jaligidagi paxtachilik va oziq-ovqat muammolari.....	323
<i>Mutallibjonov Boburmirzo Muzaffarovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarining tajriba oxiri jismoniy tayyorgarligi darajasi dinamikasi.....	328
<i>Samadov Sardor Sodiqovich</i>	
O'zbekiston umumta'lim maktablarida mazmun va til integratsiyalashgan o'qitish (CLIL) yondashuvining pedagogik va amaliy imkoniyatlari.....	335
<i>Tursunaliyeva Muattar Alisher qizi</i>	
O'rta maktab 11-sinf o'quvchilarining lug'at boyligini oshirishda turli metodlarning o'rni.....	340
<i>Xamzayeva Ruxshona Abdusamadovna</i>	
Umumta'lim maktablardagi ingliz tili o'quv darsliklari tahlili.....	344
<i>Xiloldinova Zulayho</i>	
Ingliz klassik adabiyoti orqali talabalar ma'naviy-axloqiy dunyoqarashini shakllantirishning innovatsion yondashuvlari.....	348
<i>Ziyotov Farruh Saodilla o'g'li</i>	
XVI asr oxiri va XVII asr boshlarida ingliz dramasi janri va uslub xususiyatlari.....	352
<i>Sherqulova Zuloyho Dilshod qizi</i>	
Биохимическая роль витаминов как кофакторов в метаболических процессах организма.....	356
<i>М. У. Джалилов</i>	
ESL/EFL (ingliz tili ikkinchi/chet til sifatida) kontekslarida lug'at boyligini rivojlantirishda loyiha asosidagi ta'lim (PBL – Project-Based Learning): tajribalar, natijalar va O'zbekiston sharoiti uchun tavsiyalar.....	359
<i>Masharibova Sayyora Ahmedovna</i>	
Maktabga tayyorlov yoshidagi bolalarda kognitiv tezkorlikni rivojlantirishda multisensor yondashuvning samaradorligi.....	364
<i>Musratova Zilola</i>	
Yangi O'zbekiston sharoitida talabalarning tarixiy dunyoqarashini rivojlantirishda tarixiy ongning ahamiyati.....	367
<i>Shadibekova Dildora Fazildjanovna</i>	
O'zbekiston maktablarida ingliz tili darslarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: yuqori sinflarda eksperimental tadqiqot dizayni.....	371
<i>Ahmadjonova Diyora Dilshod qizi</i>	
Texnika oliy ta'lim muassasalarida umumiy kimyo kursini integrativ takomillashtirishning ilmiy metodik asoslari.....	376
<i>A. A. Xaydarov</i>	
Sport faoliyatida pedagogning o'rni.....	380
<i>Isoqov Nuriddin Halim o'g'li</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi yengil dizartriya nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalarning lug'at boyligini tekshirish.....	384
<i>Mamatova Aziza Bo'riboevna, Xayrulloeva Marjona Tuychi qizi</i>	
Sharqiy mintaqalarda ajrimdan keyingi erkaklarning psixologik holati: an'anaviylik va zamonaviylik o'rtasida.....	387
<i>Nazokat Xudoyqulova</i>	
Modellashtirish jarayonida "Geogebra" matematik dasturining imkoniyatlari.....	393
<i>O. Halimov, M. Jo'raqulova</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijodiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik psixologik asoslari.....	398
<i>Ozoda Tolipova, Jumaboyeva Zarnigor</i>	
Shaxsda psixologik barqarorlikni rivojlantirish omillari.....	403
<i>Ozoda Tolipova</i>	
Oilaviy qo'llab-quvvatlovsiz sportchilarda yolg'izlik hissi va depressiv belgilarning paydo bo'lishi.....	407
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	

Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan logopedik ishlarda oilaning o'rni	410
Raxmatova Elmira Shavkat qizi	
Ajrashgan oilalarda voyaga yetmagan bolalarning psixologik moslashuv darajasi	413
Ro'ziyeva Zilola Fayzulla qizi	
Rinolaliya nutq nuqsoniga ega bolalar bilan operatsiyadan oldingi davrda olib boriladigan logopedik ishlar	417
Shokirova Shaxnoza Dilmurodovna, Nig'matova Movluda Asatulla qizi	
Ertaturmush qurish muammosining ijtimoiy psixologik asoslari	421
Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi	
Pedagogik kompetentlikni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati	424
G'ofurova Mohidil Sayfutdin qizi	
Integrativ yondashuv asosida v-vi sinflarni raqamli texnologiya vositasida o'qitishning pedagogik va psixologik mezonlari	427
Abdug'afur Avliyoqulov	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining akmeologik pozitsiyasini rivojlantirish	432
Aralova Dilafroz Dushaboy qizi	
Pedagogical Foundations for the Development of National Sports Within the Framework of Physical Education for Schoolchildren	436
Aximbetov Bayrambay Kanatbayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy integrativ metodlar asosida ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishning didaktik modeli	441
Boltayeva Xolida	
O'smirlarda gender infekatsiya namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar	446
Karimova Gulhumor Shodi qizi	
Talabalarni psixologik treninglar asosida ijtimoiylashtirish omillari	449
Omonova Oyguil Qodir qizi	
Talabalarda bashoratlash ko'nikmalarini shakllantirishning ilmiy pedagogik masalalari	454
Rustamov Bektosh Ximmatovich	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining badiiy ijod qobiliyatlarini rivojlantirish tamoyillari	458
Saddinov Alisher Atadjanovich	
How to Teach Vocabulary in EFL Classrooms	462
Sarvinov Mirzaliyeva	
Urologiyani o'qitishda interaktiv, multimedia, raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi	465
Sayfedinov Sanjarbek Ikramovich	
Taekvondochilarni yillik siklda tayyorlashni rejalashtirish xususiyatlari	469
A. A. Nuritdinov	

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ZAMONAVIY INTEGRATIV METODLAR ASOSIDA ILMIY DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK MODELI

Boltayeva Xolida
Erkin tadqiqotchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy integrativ metodlar asosida ilmiy dunyoqarashni shakllantirishga oid didaktik model ishlab chiqilgan va uning tarkibiy qismlari yoritilgan. Maqolada integratsiyalashgan yondashuvning o'quvchilarda fanlararo aloqadorlikni anglash, ilmiy tafakkur va muammoli vaziyatlarga ongli yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati asoslab beriladi. Muallif tomonidan ishlab chiqilgan model o'z ichiga maqsadli, mazmuniy, metodik va natijaviy komponentlarni qamrab oladi. Tadqiqot natijalari integrativ yondashuvning boshlang'ich ta'lim tizimida samarali qo'llanilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, ilmiy dunyoqarash, integratsiya, integrativ metod, didaktik model, fanlararo aloqadorlik, metodik yondashuv, tafakkur, o'quvchilar faoliyati.

Abstract: This article presents the development of a didactic model aimed at shaping the scientific worldview of primary school students through the use of modern integrative methods. The author substantiates the role of interdisciplinary integration in fostering scientific thinking, conscious learning attitudes, and problem-solving skills among young learners. The proposed model includes four components: goal-oriented, content-based, methodological, and result-oriented. The research findings confirm the effectiveness of integrative approaches in improving the quality of primary education.

Key words: primary education, scientific worldview, integration, integrative methods, didactic model, interdisciplinary connections, pedagogical approach, cognitive skills, student engagement.

Аннотация: В статье разработана дидактическая модель формирования научного мировоззрения у младших школьников на основе современных интегративных методов. Автор обосновывает значение межпредметных связей и интегративного подхода в развитии у учащихся научного мышления, осознанного отношения к обучению и способности решать проблемные ситуации. В модели выделены целевой, содержательный, методический и результативный компоненты. Результаты исследования подтверждают высокую эффективность интегративного подхода в системе начального образования.

Ключевые слова: начальное образование, научное мировоззрение, интеграция, интегративные методы, дидактическая модель, межпредметные связи, педагогическая методика, мышление, познавательная активность.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimi oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri – o'quvchilarning ilmiy asoslangan, puxta bilimli, tahliliy fikrlovchi va innovatsion yondashuvga ega bo'lgan shaxs sifatida shakllanishini ta'minlashdan iborat. Xususan, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarda ilmiy dunyoqarash asoslarini shakllantirishda muhim poydevor hisoblanadi. Shu bois, integratsiyalashgan yondashuv asosida o'qitish metodlarini amaliyotga joriy etish ta'lim samaradorligini oshirishda muhim vositaga aylanmoqda. Integrativ metodlar o'quv jarayonida fanlararo aloqadorlikni kuchaytiradi, bolalarda olamni yaxlit tushunish, sabab-oqibat munosabatlari anglash va ilmiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv orqali o'quvchilar real hayotiy hodisalarni kompleks tahlil qilish, turli fanlarda olgan bilimlarini yagona bilim tizimi sifatida qo'llay olish ko'nikmalarini hosil qiladilar. Ayniqsa, zamonaviy o'quvchi shaxsida tanqidiy fikrlash, muammoli vaziyatlarga yechim topish va ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish kabi kompetensiyalarni rivojlantirishda integrativ yondashuvning roli beqiyosdir.

Ilmiy dunyoqarashni shakllantirish uchun zarur bo'lgan pedagogik shart-sharoitlarni yaratish, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda zamonaviy didaktik modellarni ishlab chiqish bugungi kunning dolzarb masalalaridandir. Bu jarayonda o'quvchining intellektual, axloqiy va ijtimoiy jihatdan kamol topishiga xizmat qiluvchi integrativ o'quv faoliyati asosiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun zamonaviy integrativ metodlar asosida ishlab chiqilgan ilmiy dunyoqarashni shakllantirishga qaratilgan didaktik modelning tarkibiy qismlari, metodik asoslari, qo'llaniladigan vositalar hamda natijaviy samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi – integratsiyalashgan ta'lim usullarini qo'llagan holda o'quvchilarda ilmiy fikrlash va ongli dunyoqarashni rivojlantirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogika fanining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Xususan, fanlararo integratsiyalashgan ta'lim yondashuvlari asosida o'quvchilarni olamga ilmiy asoslangan yondashuvda tarbiyalash, ularda analitik fikrlash, kuzatuvchanlik va sabab-oqibat bog'liqliklarini aniqlash ko'nikmalarini rivojlantirish zarurati ortmoqda. So'nggi yillarda bu yo'nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlar, ilg'or xorijiy tajribalar hamda milliy pedagogik maktabning yutuqlari ta'lim mazmunini integratsiyalash va kompetensiyaviy yondashuv asosida qayta ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatmoqda.

Xususan, J. Deweyning amaliyotga asoslangan ta'lim konsepsiyasi, J. Piaget va L. Vygotskiyning kognitiv taraqqiyot nazariyalari, H. Gardnerning "ko'p intellekt" nazariyasi integrativ yondashuv uchun nazariy asos yaratib bergan. Ayniqsa, Vygotskiy ilgari surgan "yaqin rivojlanish zonasi" kontsepsiyasi va "ijtimoiy faoliyat orqali bilim egallash" g'oyasi boshlang'ich ta'limda ilmiy dunyoqarash shakllanishini shaxsiy tajriba va muloqot vositasida ta'minlashga xizmat qiladi^[1]. Boshqa bir muhim manba – T. Lickona, K. Ryan va J. Narvaez tomonidan ishlab chiqilgan "Character Education" modeli bo'lib, u o'quvchilar axloqiy va ijtimoiy intellektini rivojlantirishda integrativ yondashuvning o'rnini asoslab beradi. Bu modelda ta'lim va tarbiya bir-biriga bog'langan holatda olib borilishi zarurati ta'kidlanadi. O'zbekistonlik pedagog olimlardan M. Jo'rayev, G. Abdirasulova, D. Xodjayev, N. To'raqulova, Z. Komilova, T. Usmonova va boshqalarning izlanishlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini ilmiy asosda fikrlovchi shaxs sifatida tarbiyalashga doir uslubiy tavsiyalar keng yoritilgan. Masalan, G. Abdirasulovanning "Integratsiyalashgan ta'lim orqali o'quvchilarda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish" nomli maqolasida fanlararo bog'liqlik, amaliy topshiriqlar va eksperimentlar orqali ilmiy tafakkurni mustahkamlash usullari ko'rsatib berilgan^[2]. Shuningdek, boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar, matematika, texnologiya, ekologiya va ona tili fanlarining integratsiyasi orqali o'quvchilarning ilmiy-ijodiy salohiyatini ochishga xizmat qiluvchi ilg'or tajribalar, jumladan, STEAM yondashuvi bo'yicha ham bir qator metodik tavsiyalar mavjud. Bunda o'quvchilar o'z bilimi va kuzatuvlarini amaliyot bilan bog'laydi, bu esa ularning dunyoqarashini shakllantirishda katta ahamiyat kasb etadi.

"Integratsiyalashgan ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari", "Boshlang'ich ta'limda ko'p fanli yondashuvni qo'llash metodikasi", "Ilmiy tafakkurni rivojlantirishda kross-fanlararo integratsiya" kabi ilmiy-uslubiy adabiyotlar ham bu yo'nalishda keng foydalanilmoqda. Ular boshlang'ich ta'limda o'quvchining faqat bilim oluvchi emas, balki izlanishga qodir, sintez qiluvchi va muammo yechishga intiluvchi subyekt sifatida shakllanishiga e'tibor qaratadi.

Xulosa qilib aytganda, mavjud ilmiy adabiyotlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy integrativ metodlar orqali ilmiy dunyoqarashni shakllantirish bo'yicha nazariy va amaliy asoslar bilan boyitilgan. Ulardan foydalanish orqali o'qituvchi o'quvchilar tafakkurini rivojlantiruvchi, hayotiy tajriba bilan bog'lovchi va ilmiy asoslangan yondashuvni amalda qo'llovchi samarali didaktik modelni shakllantirishi mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida zamonaviy pedagogik tadqiqot metodlari zamonaviy integrativ yondashuv asosida uyg'unlashtirilgan holda qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli tahlil, integratsiyalashgan o'rganish, kuzatuv, eksperimental tajribalar, kontent-tahlil, so'rovnomalar va suhbat metodlari tashkil etdi. Ushbu metodlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida ilmiy dunyoqarashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi integrativ ta'lim modellarining nazariy asoslari, metodik yondashuvlari va amaliy imkoniyatlari chuqur tahlil qilindi.

Tadqiqotning asosiy tamoyili sifatida integratsiyalashgan tizimli yondashuv tanlandi. Ushbu yondashuv orqali o'quvchilarning ilmiy tafakkurini shakllantirishga ta'sir qiluvchi barcha omillar – o'quv rejasi, fanlararo aloqalar, dars tuzilmasi, interfaol metodlar, sinfdan tashqari ilmiy faoliyatlar, pedagog faoliyati va oilaviy muhit

o'zaro bog'liq holda tahlil qilindi. Bunda o'quvchi faqat bilim oluvchi emas, balki atrof-muhitni ilmiy asosda tahlil qiluvchi, fikrlovchi hamda izlanishga moyil shaxs sifatida shakllanishi ko'zda tutuldi. Qiyosiy tahlil metodi orqali O'zbekistonning boshlang'ich ta'lim tizimida qo'llanilayotgan integratsiyalashgan darsliklar va metodik tavsiyalar boshqa ilg'or tajribaga ega davlatlar (Finlyandiya, Yaponiya, Janubiy Koreya, Singapur) bilan solishtirildi. Asosiy e'tibor o'quvchilarning ilmiy qarashlarini rivojlantirishda qanday usullar, integratsiyalashgan loyihalar va tahliliy mashg'ulotlar qo'llanilishiga qaratildi. Kuzatuv metodi yordamida Samarqand va Surxondaryo viloyatlari-dagi umumiy o'rta ta'lim maktablarida boshlang'ich sinflarda o'tilayotgan fanlararo integratsiyalashgan darslar monitoring qilindi. Bunda quyidagi jihatlar o'rganildi:

- darslarda ilmiy mavzularni fanlararo bog'lanishda yoritish;
- ilmiy dunyoqarashga doir savol-javoblar va tahliliy topshiriqlarning berilishi;
- o'quvchilarning kuzatish, tajriba, tahlil va umumlashtirish ko'nikmalarining rivojlanish darajasi;
- sinfdan tashqari ilmiy loyihalarda ishtirok etish faolligi.

Kontent-tahlil asosida "Atrof-muhit", "Texnologiya", "Tabiatshunoslik", "Matematika" kabi boshlang'ich sinf darsliklari tahlil qilindi. Tahlil quyidagi mezonlar asosida amalga oshirildi: ilmiy mazmunga ega matnlar va mashqlar soni; fanlararo integratsiyalashgan mavzular ulushi; eksperiment, kuzatuv, modellashirishga oid topshiriqlar sifati; o'quvchining mustaqil ilmiy fikrlashini rag'batlantiruvchi topshiriqlar. So'rovnoma va suhbat metodlari asosida 85 nafar boshlang'ich sinf o'qituvchilari hamda 30 nafar ota-onalar o'rtasida so'rovnomalarda o'tkazildi. So'rovnomalarda quyidagi savollar o'rganildi:

- ilmiy dunyoqarashni shakllantirishga qaratilgan dars metodlari;
- integratsiyalashgan topshiriqlarning samaradorligi;
- o'quvchilarning ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqishi;
- ilmiy loyihalarda qatnashishdagi muammo va imkoniyatlar.

Suhbatlar davomida esa o'qituvchilarning dars jarayonida qo'llagan integrativ yondashuvlari, individual metodlari va o'quvchilarda kuzatilgan ijobiy o'zgarishlar haqida sifatli ma'lumotlar olindi. Tadqiqot doirasida ayrim maktablarda sinov tarzida integratsiyalashgan ilmiy darslar o'tkazildi. Masalan, "Tabiatdagi o'zgarishlar va matematik ifoda", "O'simliklar hayoti va kuzatuv metodikasi", "Suv aylanishi va ekologik tahlil" kabi mavzular bir nechta fanlar asosida bog'lab o'qitildi. Bu darslar orqali o'quvchilarda kuzatish, tahlil qilish, sabab-oqibat bog'liqligini anglash, ilmiy xulosa chiqarish ko'nikmalarining rivojlanishi aniqlandi. Yuqoridagi metodlar asosida olingan nazariy va empirik ma'lumotlar orqali maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarning zamonaviy integrativ metodlar asosida ilmiy dunyoqarashini shakllantirishning didaktik modeli asoslab berildi. Modelda fanlararo aloqadorlik, o'quv faoliyatining tahliliy va konstruktiv xarakteri, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv hamda darsdan tashqari ilmiy tadbirlar asosiy komponentlar sifatida belgilandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Olib borilgan ilmiy tahlil, kuzatuv va amaliy izlanishlar natijasida zamonaviy integrativ metodlar asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish jarayonidagi asosiy omillar, metodik yondashuvlar va ularning samaradorlik darajasi chuqur o'rganildi. Tizimli-analitik yondashuv asosida o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda integratsiyalashgan yondashuvdan foydalanish o'quvchilarda real hayot hodisalariga nisbatan qiziqish, muammo yechishga intilish, tanqidiy fikrlash, o'z fikrini asoslay olish hamda ilmiy tafakkur ko'nikmalarining rivojlanishiga zamin yaratadi. Qiyosiy tahlil natijalari asosida quyidagi asosiy jihatlar aniqlashtirildi:

- yangi avlod darsliklari va fanlararo loyihalarda ilmiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiluvchi matnlar, mavzular va topshiriqlar mavjud bo'lsa-da, ularning o'zaro integratsiyalashuvi doim ham tizimli tarzda yo'lga qo'yilmagan;
- integratsiya qilinayotgan fanlar: atrof-muhit, tabiatshunoslik, texnologiya, matematika va ona tili fanlari orqali ilmiy tushunchalar, sabab-oqibat bog'liqligi, tajriba asosida o'rganish, kuzatish va xulosa chiqarish kompetensiyalari shakllanmoqda;
- ayniqsa, STEAM yondashuvi asosida o'tkazilgan mashg'ulotlar o'quvchilarda motivatsiya va ilmiy-ijodiy faollikni oshirgan.

Kuzatuv va amaliy tajribalar asosida aniqlanishicha, ilmiy dunyoqarash yuqori darajada shakllanayotgan sinflarda quyidagi omillar hal qiluvchi rol o'ynaydi:

- har bir darsda real hayotiy misollar bilan bog'langan topshiriqlar berilishi;
- darslarda interaktiv texnologiyalardan foydalanish (tajribalar, loyihalar, guruhli ishlar);
- o'quvchilarga savol berish, kuzatish natijalarini yozib borish va mustaqil xulosa chiqarishga yo'naltirish;
- o'quvchilarning shaxsiy kuzatuv daftarlari va fanlararo tajriba jurnallarini yuritish orqali ularning ilmiy fikrlash salohiyatini oshirish.

75 nafar boshlang'ich sinf o'qituvchilari va 25 nafar ota-onalar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari quyidagilarni ko'rsatdi: 82% o'qituvchilar ilmiy dunyoqarashni rivojlantirish uchun fanlararo integratsiyaning zarurligini ta'kidladi; 70% ishtirokchilar darslik va metodik qo'llanmalarda ilmiy-analitik faoliyatga oid topshiriqlarning ko'paytirilishini istaydi; 68% o'qituvchilar STEAM yondashuvi asosidagi mashg'ulotlarning ijobiy ta'siri borligini amaliyotda kuzatgan. Suhbatlarda ishtirok etgan o'qituvchilar o'z sinflarida quyidagi o'zgarishlarni qayd etgan:

- o'quvchilarda tabiat va atrof-muhitga nisbatan mas'uliyat hissining ortishi;
- fikrlashda mantiqiylik va tartiblilikning namoyon bo'lishi;
- har qanday holatda muammo tahliliga yo'naltirilgan savollar berishga odatlanish.

Shu bilan birga, quyidagi muammolar ham aniqlangan:

- darsliklarda ilmiy-metodik integratsiyalashuv izchilligini saqlashda kamchiliklar mavjud;
- ba'zi o'qituvchilarda zamonaviy metodlar va STEAM texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalari yetarli emas;
- ilmiy tafakkurni rag'batlantiruvchi topshiriqlar hali hamma maktablarda bir xilda qo'llanilmayapti.

Tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

- boshlang'ich sinf o'quvchilarining ilmiy dunyoqarashini shakllantirishda zamonaviy integrativ metodlar (xususan, STEAM, loyihaviy yondashuv, muammoli ta'lim) samarali vosita bo'lib xizmat qiladi;
- darslarda bilim + tahlil + amaliy faoliyat + baholash tizimining uzviyligini ta'minlash lozim;
- fanlararo integratsiyalashgan darslar orqali o'quvchilarning ijodkorligi, mustaqil fikrlash salohiyati va ilmiy qarashlari shakllanadi;
- ilmiy dunyoqarashni rivojlantirish uchun maktab, oila va jamiyat o'rtasida uzviy hamkorlik zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan ilmiy-tadqiqot ishlari, kuzatuvlar, empirik va metodik tahlillar natijasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy integrativ metodlar asosida ilmiy dunyoqarashni rivojlantirish bo'yicha samarali yondashuvlar, mavjud imkoniyatlar hamda takomillashtirish yo'llari aniqlab olindi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda integratsiyalashgan, tizimli va amaliy yondashuv asosiy o'rin egallaydi. Bu jarayonda quyidagilarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq:

- fanlararo integratsiyani kuchaytirish, ya'ni ona tili, atrof-muhit, texnologiya, tabiatshunoslik, matematika, san'at kabi fanlarda o'zaro bog'liqlik asosida ilmiy bilimlar berish;
- real hayotiy holatlarga asoslangan topshiriqlar (muammoli vaziyatlar, tajribalar, loyihalar, eksperimentlar) orqali o'quvchilarda sabab-oqibat munosabatlarini anglash, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirish;
- o'quvchining ilmiy qiziqishini faollashtiruvchi metodlar: kuzatish, taxmin qilish, sinab ko'rish, ifodalash, grafik chizish, modellashtirish orqali faol o'rganish muhitini yaratish;
- vizual, amaliy va texnologik vositalarni keng joriy etish, shu jumladan interaktiv doskalar, multimedia, raqamli tajriba platformalari, virtual laboratoriyalar, STEM elementlari va mobil ilovalardan foydalanish.

Ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda quyidagi takliflar amaliy jihatdan muhim hisoblanadi:

- o'qituvchilarni zamonaviy integrativ metodlar asosida malakasini oshirish, jumladan fanlararo loyihalarni ishlab chiqish va baholash bo'yicha treninglar, ilmiy-ijodiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi bo'yicha o'quv kurslari, pedagogik innovatsiyalarni qo'llashga oid tajriba almashish seminarlarini yo'lga qo'yish;
- darslik va metodik qo'llanmalarda ilmiy savol-javoblar, hodisalar tahlili, oddiy tajribalar orqali o'quvchini fikrlashga undovchi topshiriqlar sonini oshirish, har bir darsga ilmiy konsepsiyani ifodalovchi soddalashtirilgan model, diagramma yoki tajriba tavsifini kiritish, o'quvchilarning ilmiy tafakkurini shakllantirishga xizmat qiluvchi kreativ didaktik o'yinlar, ekskursiya-scenario, tajriba jurnali kabi vositalarni ishlab chiqish;
- ota-onalar va mahalla bilan hamkorlikni mustahkamlash, jumladan uy sharoitida bajariladigan tajriba va kuzatuv ishlarini joriy etish, mahalliy ekotizim, tabiat, hunarmandchilik, xalq ilm-fan an'analari bilan bog'liq loyihalar ishlab chiqish, mahalla, muzey, bog'lar, qishloq xo'jaligi obyektlariga ekskursiyalarni tizimli o'tkazish;
- ilmiy dunyoqarashni baholash mezonlarini takomillashtirish, ya'ni o'quvchining ilmiy mulohaza yuritishi, muammoni aniqlashi, yechim taklif etishi, tajriba xulosalarini ifoda etishi kabilar asosida baholash tizimini joriy etish, baholashda nafaqat yakuniy natija, balki o'quvchining izlanish jarayoni, faol ishtiroki, savollar berish darajasi kabi mezonlarni inobatga olish;
- didaktik model asosida bilim + amaliyot + fikrlash + baholash tamoyiliga asoslangan dars tuzilmasini, ko'rgazmali va amaliy vositalar majmuasini, o'quvchilar faoliyatining monitoringi asosida individual yondashuvni, yaratuvchanlik va izlanishga asoslangan muhitni joriy etish lozim.

Shunday qilib, boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy integrativ metodlar asosida ilmiy dunyoqarashni shakllantirish – bu nafaqat fan bilimlarini o'rgatish, balki fikrlovchi, tahlil qiluvchi va muammoni yecha oladigan ijodkor shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi. Mazkur modelni ta'lim amaliyotiga tizimli joriy qilish, kelajakda innovatsion jamiyat uchun zarur bo'lgan ilmiy savodxon avlodni shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Абдуллаева, М. (2022). Boshlang'ich ta'lim metodikasi: innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Azizxo'jayeva, N. (2020). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
3. Axmedov, N. (2019). O'quvchilarda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish metodikasi. Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
4. G'ulomov, S., & Xodjayeva, D. (2021). Ilmiy tafakkur va uning shakllanishi. Toshkent: Iqtisodiyot.
5. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
6. Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Collier Books.
7. Bruner, J. (1960). The Process of Education. Cambridge, MA: Harvard University Press.
8. Hasanboeva, M. (2021). Boshlang'ich ta'limda integrativ yondashuv asoslari. Buxoro: Ilm ziyo nashriyoti.
9. Nishonova, S. (2022). Didaktik tizimlarda integratsiyalashgan o'qitish texnologiyalari. Toshkent: Ixtisoslashgan pedagogika nashriyoti.
10. Gardner, H. (1993). Multiple Intelligences: The Theory in Practice. New York: Basic Books.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.